

Vurdering af forstyrrelsestrusler i to udvalgte Natura 2000-områder

Centrale Storebælt og Vresen (N116) samt Skælskør Fjord og havet og kysten mellem Agersø og Glænø (N162)

Fagligt notat fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi

Dato: 18. marts 2022 | **22**

AARHUS
UNIVERSITET

DCE – NATIONALT CENTER FOR MILJØ OG ENERGI

Datablad

Fagligt notat fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi

Kategori: Rådgivningsnotat

Titel: Vurdering af forstyrrelsestrusler i to udvalgte Natura 2000-områder
Undertitel: Centrale Storebælt og Vresen (N116) samt Skælskør Fjord og havet og kysten mellem Agersø og Glænø (N162)

Forfattere: Preben Clausen, Thomas Bregnballe, Rasmus Due Nielsen, Ib Krag Petersen, Emilie Stepien, Signe Sveegaard og Jonas Teilmann

Institution: Institut for Ecoscience

Faglig kommentering: Thomas Eske Holm & Anders Galatius
Kvalitetssikring, DCE: Jesper R. Fredshavn

Rekvirent: Miljøstyrelsen

Bedes citeret: Clausen, P., Bregnballe, T., Nielsen, R.D., Petersen, I.K., Stepien, E., Sveegaard, S. & Teilmann, J. 2022. Vurdering af forstyrrelsestrusler i to udvalgte Natura 2000-områder: Centrale Storebælt og Vresen (N116) samt Skælskør Fjord og havet og kysten mellem Agersø og Glænø (N162). Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 29 s. – Fagligt notat nr. 2022|22
https://dce.au.dk/fileadmin/dce.au.dk/Udgivelser/Notater_2022/N2022_22.pdf

Gengivelse tilladt med tydelig kildeangivelse

Baggrundskort: © Styrelsen for Dataforsyning og Effektivisering

Foto forside: En kitesurfer ved Ormø 6. oktober 2012. Der er tale om en ulovlig aktivitet, da der allerede på det tidspunkt var forbud mod "brætseljads" i området. Nu er det præciseret mere tydeligt i bekendtgørelsen fra 2015, at der er forbud mod "wind- og kitesurfing og anden brætseljads" i Holsteinborg Nor Vildtreservat. Foto: Preben Clausen

Sideantal: 29

Indhold

1	Indledning	4
2	Fremgangsmåde	5
3	Centrale Storebælt og Vresen – Natura 2000-område nr. 116	9
3.1	Fuglebeskyttelsesområde F73 Vresen og havet mellem Fyn og Langeland	10
3.2	Fuglebeskyttelsesområde F98 Sprogø og Halskov Rev	11
3.3	Fuglebeskyttelsesområde F128 Smålandsfarvandet	13
3.4	Habitatområde H100 Centrale Storebælt og Vresen	15
4	Skælskør Fjord og havet og kysten mellem Agersø og Glænø – Natura 2000-område nr. 162	17
4.1	Fuglebeskyttelsesområde F95 Skælskør Nor, Skælskør Fjord og Gammelsø	17
4.2	Fuglebeskyttelsesområde F96 Farvandet mellem Skælskør Fjord og Glænø	19
4.3	Habitatområde H143 Skælskør Fjord og havet og kysten mellem Agersø og Glænø	23
5	Litteratur	25
	Appendix 1 – Valg af arter	29

1 Indledning

Miljøstyrelsen har udarbejdet udkast til 257 Natura 2000-planer for den kommende periode 2022-2027. Disse blev offentliggjort og sendt i høring den 21. februar 2022. Hver Natura 2000-plan indeholder langsigtede målsætninger for naturen i området og indsatser, der skal gennemføres i perioden.

Statslige myndigheder er forpligtet til at følge direkte op på Natura 2000-planen i form af eksempelvis bekendtgørelser. I den forbindelse skal Miljøministeriet som ansvarlig myndighed bl.a. tage stilling til, om der er behov for at følge op på Natura 2000-planerne via ændringer i eksisterende eller oprettelse af nye reservater. Dette kan blive aktuelt i områder, hvor arter af fugle og pattedyr, der står i Natura 2000-områdernes udpegningsgrundlag, er negativt påvirket af forstyrrelser fra færdsel og jagt.

På denne baggrund har Miljøstyrelsen den 13. december 2021 bedt DCE om

"en opdatering af DCEs faglige rapport nr. 52 "Vurdering af forstyrrelsestrusler i Natura 2000-områderne". Der ønskes bl.a. en vurdering foretaget med udgangspunkt i Natura 2000-planerne, hvor der for alle Natura 2000-områder foretages en vurdering af om en reservatbekendtgørelse er et relevant forvaltningsværktøj i forhold til at sikre relevante fugle- og pattedyrarter, der indgår i udpegningsgrundlagene, mod forstyrrelser.

Det ønskes vurderet om, der i det enkelte område findes arter med en gunstig bevaringsprognose, hvor negative effekter af forstyrrelser på sigt vil kunne ændre denne prognose.

Det ønskes vurderet om hvorvidt gældende, revideret eller ny reservatbekendtgørelse vil kunne bidrage til at sikre en gunstig bevaringsprognose for de relevante arter i hvert Natura 2000-område.

Gennemgang af områderne Vadehavet, Omø og Mariagerfjord prioriteres først og leveres som selvstændige beskrivelser senest 25. februar 2022.

Den samlede rapport leveres senest 6. juni 2022. Den samlede rapport skal indeholde den indledende beskrivelse af forstyrrelser, de resterende områder samt de tre selvstændigt udarbejdede beskrivelser, der er leveret i februar 2022, således at der ved afslutningen foreligger én samlet rapport, der indeholder gennemgang af samtlige Natura 2000-områder."

Det er efter bestillingen blev afgivet aftalt, at den første leverance kunne opdeles i to og den ene af disse leveres i marts, hvor dette notat udgør sidstnævnte.

Notatet indeholder rapportens kapitler om fugle og havpattedyr i de to Natura 2000-områder Centrale Storebælt og Vresen (N116) samt Skælskør Fjord og havet og kysten mellem Agersø og Glænø (N162). Notatets indhold vil senere blive præsenteret i en videnskabelig rapport fra DCE, hvor også de andre Natura 2000-områder vil indgå.

Da den litteraturudredning om forstyrrelseseffekter, der skal indgå i rapporten, endnu ikke foreligger, kan der efter udgivelse af nærværende notat komme nye eller mere konkrete anbefalinger til revision af eksisterende reservatbekendtgørelser/oprettelse af nye reservater inden for de områder, der behandles her.

2 Fremgangsmåde

I forbindelse med at opdatere DCEs videnskabelige rapport nr. 52 "Vurdering af forstyrrelsestrusler i Natura 2000-områderne" har det vist sig nødvendigt at justere i visse af fremgangsmåderne. Eksempelvis benytter Miljøstyrelsen ikke længere begrebet bevaringsprognose (gunstig/ugunstig) i vurderinger af fugle på udpegningsgrundlagene. Derfor har vi for fuglenes vedkommende her erstattet bevaringsprognoser med oplysninger om tendenser i udviklingen i arternes bestande på nationalt og lokalt niveau. Hvad angår udviklingen i bestandene på nationalt niveau har vi fulgt den seneste NOVANA-rapport (Holm m.fl. 2021). Med hensyn til den lokale bestandsstatus følger vi angivelserne i Basisanalyse 2022-2027 for det konkrete Natura 2000-område.

I forhold til DCEs faglige rapport nr. 52 har vi for yngle- og trækfuglene tilføjet oplysninger om rødlistevurderingerne i det omfang, de foreligger (Flensted & Sterup 2019). Betegnelserne, der hver udgøres af to bogstaver og er indsat i tabellerne, betyder: Regionalt uddød (RE), kritisk truet (CR), truet (EN), sårbar (VU), næsten truet (NT), utilstrækkelige data (DD), livskraftig (LC), eller ikke relevant (NA). Endelig henføres arter til kategorien ikke vurderet (NE) hvis de ikke vurderes.

I forhold til betydningen af menneskelig færdsel forsøger vi, at vurdere om den forstyrrelse, som færdslen forårsager, kan være en medvirkende årsag til en lav bestand eller en faldende bestandsudvikling for fuglene. For pattedyrene vurderes om den forstyrrelse, som færdslen forårsager, kan være en medvirkende årsag til en ugunstig bevaringsprognose.

Oplysninger om i hvilke antal fuglene og havpattedyrene optræder i de enkelte områder gives kun i begrænset omfang, idet disse findes i andre afrapporteringer. For ynglefuglenes vedkommende er lokale antal publiceret i basisanalyserne 2022-2027 for hvert Natura 2000-område. Det samme gælder for trækfuglene, hvor basisanalyserne (Miljøstyrelsen 2021) giver et ekstrakt af et mere omfattende datagrundlag fra Clausen m.fl. (2019). For havpattedyrene benyttes data fra NOVANA-overvågningen (sammenfattet i basisanalyserne) samt viden indsamlet i forbindelse med forskningsprojekter.

I Natura 2000-planerne for 2022-2027 gives nogle generelle, konkrete målsætninger for Natura 2000-områderne, hvor bl.a. følgende anføres:

Arter

- *For arter uden et tilstands vurderingssystem er målet, at bidrage til at opnå gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau. Levestedernes tilstand (vurderet i form af forekomst og udbredelse) og det samlede areal skal være stabilt eller i fremgang.*

Ynglefugle

- *Tilstanden og det samlede areal af de kolonirugende fugles kortlagte levesteder må ikke være i tilbagegang, og mindst 75% af arealet skal være i fremgang mod eller fastholdes i tilstandsklasse I-II.*
- *For engfugle og mose- og rørskovsfugle er målet, at tilstanden og det samlede areal af levesteder i tilstandsklasse I-II er stabil eller i fremgang. Levestederne i*

tilstandsklasse III-V skal være i fremgang mod tilstandsklasse I eller II, såfremt de naturgionne forhold giver mulighed for det.

- *For ynglefugle uden tilstandsvurderingssystem er målet, at de skal bidrage til at sikre og øge bestanden på nationalt niveau. Levestedernes samlede areal og tilstand (vurderet i form af forekomst og udbredelse) skal være stabil eller i fremgang*

Trækfugle

- *For trækfugle, der kan optræde med nationalt eller internationalt betydende forekomster i fuglebeskyttelsesområdet, skal deres raste- og overnatningsområder sikres eller være i fremgang, således at området også fremadrettet kan huse en bestand af national eller international betydning.*
- *For trækfugle, som ikke optræder med nationalt eller internationalt betydende forekomster i fuglebeskyttelsesområdet, er målet, at deres fælde-, raste- og overnatningsområder skal sikres eller være i fremgang.*

I notatet her vurderes det for fugle og pattedyr på områdernes udpegningsgrundlag, om det kunne være relevant at benytte en reservatbekendtgørelse som virkemiddel for at opnå disse målsætninger.

Ved vurderingen af om reservater kan medvirke til at begrænse omfanget af forstyrrelser fra menneskelig aktivitet, har vi udeladt en række af de arter, der står i udpegningsgrundlagene. Disse arter er udeladt, fordi vi vurderer, at det ikke umiddelbart er oplagt at sikre arterne yderligere beskyttelse via reservatbekendtgørelser. Arterne er listet i Appendiks 1 bagest i notatet.

De tilbageværende arter af vandfugle, der står i udpegningsgrundlagene, er listet i tabeller under de enkelte fuglebeskyttelsesområder. For havpattedyrene er de udpegede arter listet i forhold til habitatområderne.

I de danske fuglebeskyttelsesområder gennemføres der ikke en systematisk overvågning af udviklingen i de forskellige former for menneskelige aktiviteter. Det hører også til sjældenhederne, at der gennemføres undersøgelser af, hvorvidt ynglefuglene og/eller rastefuglene påvirkes af rekreative aktiviteter og anden menneskelig færdsel (Bregnballe m.fl. 2009, 2017, Petersen & Fox 2009, Lausen m.fl. 2017, Petersen m.fl. 2017, Holm m.fl. 2019).

Det har den konsekvens, at mange af bedømmelserne i nærværende notat omkring behovet for at regulere den menneskelige færdsel inden for det enkelte fuglebeskyttelsesområder er baseret på et yderst begrænset videngrundlag.

Dog har vi en betydelig viden om effekter af jagtudøvelse på rastende vandfuglebestande, der dels er undersøgt ved reservatforsøg (fx Madsen m.fl. 1995, Bregnballe m.fl. 2001, 2005, Madsen & Holm 2002) – dels ved evalueringer af udmøntningen af aftalen om de såkaldte "jagt- og forstyrrelsesfrie kerneområder". Sidstnævnte bevirkede, at både antallet af reservater og reservatarealet i Danmark blev omtrent fordoblet fra 1993 til 2000 (Clausen m.fl. 2004). Efterfølgende er det vist, at de særligt forstyrrelsesfølsomme arter af især gæs og svømmeænder kvitterede ved at stige i antal, især i reservaterne (Clausen m.fl. 2013, 2014). I langt de fleste af de behandlede Natura 2000-områder er der således implementeret ét eller flere reservater, der især tilgodeser de rastende fuglebe-

standes behov for fredelige fouragerings- og/eller rasteplasser, fordi der er indført forbud eller andre restriktioner mod jagt, og ganske ofte også forbud mod brætsejlad, der også kan forårsage betydelig forstyrrelse af rastende vandfugle.

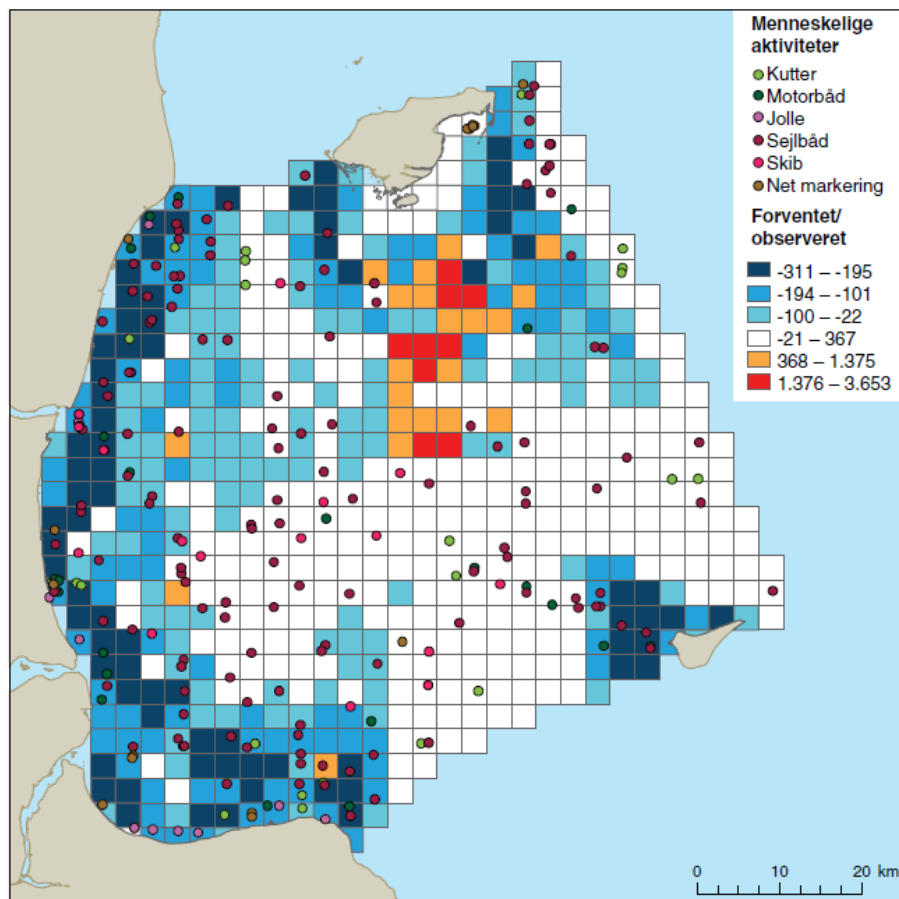
Vi har selv foretaget optællinger og/eller i andre sammenhænge foretaget studier af ynglende og/eller rastende fugle i nogle af de områder, der behandles i dette notat. Forud for sammenstillingen har vi, i det omfang vi ikke selv har lokalt kendskab, tilstræbt at indhente information fra vore lokale optællere om forstyrrelsesproblematikker.

Når vi i nærværende notat angiver, at der ikke er behov for at oprette reservater eller foretage ændringer i eksisterende reservatbekendtgørelser af hensyn til en eller flere arter i udpegningsgrundlaget, skal dette – grundet vor utilstrækkelige viden – tolkes med forsigtighed. Det kan således sagtens forekomme, at en arts optræden påvirkes negativt af de menneskelige aktiviteter i området, men at vi bare ikke er vidende om, at det forholder sig sådan.

Der er evidens for, at tidligere vigtige fældeområder for dykænder i Thisted Bredning og de kystnære dele af Ålborg Bugt (Joensen 1973), ikke længere har de tusindtallige flokke af fældende fugle, som der var på det tidspunkt. Laurssen m.fl. (1997) påpegede dette skift fra 1970'erne til 1980'erne og vurderede det skyldtes øget sejlad.

Rekreativ- og anden sejlad kan påvirke fordelingen af havdykænder. Petersen & Fox (2009) viste således at forekomsten af fældende sorttænder i Ålborg Bugt var underrepræsenteret i de kystnære dele og overrepræsenteret langt fra land (på de samme havdybder) – og at der er særligt meget rekreativ sejlad i de kystnære områder, se illustrationen i figur 2.1.

Figur 2.1. Illustration fra Petersen & Fox (2009), der viser de beregnede afvigelser imellem det observerede og det forventede antal sorttænder i fældningsperioden for hver af de udlagte 3x3 km gridceller, udelukkende med vanddybde som den forklarende faktor for fuglenes fordeling. Bemærk at skalaen for de positive værdier er en faktor 10 højere end de negative værdier. Fordelingen og arten af registrerede menneskelige aktiviteter er desuden angivet. Gridceller med blålige farver har færre end forventet og celler med orange og røde farver flere.

Petersen m.fl. (2017) viste en tilsvarende negativ effekt af sejlads på fældende sortænders fordeling i Sejerø Bugt. De kunne ikke påvise en sammenhæng mellem skibstrafik og fordelingen af fældende ederfugle, men påpegede at det kan skyldes at det primært er ynglefugle med afkom. Hunnerne vil sandsynligvis fordele sig efter ællingernes fourageringsbehov frem for de voksne fugles behov for egen sikkerhed.

En undersøgelse fra Norge, der er den første eksperimentelle undersøgelse af fældende ederfugles respons på mindre motorbåde, viste at fældende ederfugle reagerer på bådene, og at de også i nogen omfang bliver fortrængt af disse (Dehnhard m.fl. 2020). Derfor påpeger forfatterne også, at erfaringerne fra deres studie kan benyttes af beslutningstagere til at regulere rekreativ sejlads. Dette ved fx at udlægge faste sejlruter væk fra eller bufferzoner omkring kendte fældepladser for ederfugle. Resultaterne kan også benyttes til at oplyse sejlerne om problemstillingen.

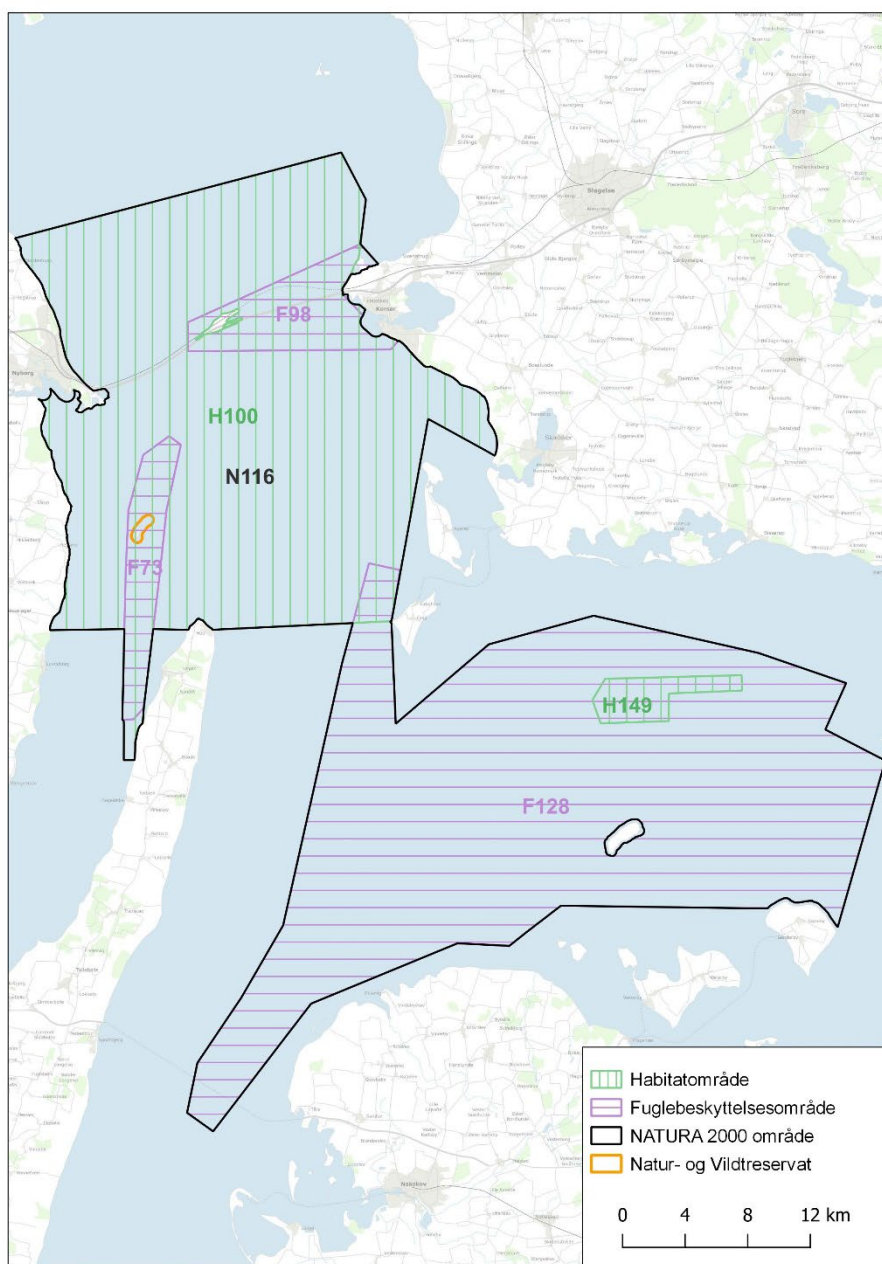
Dette understøttes også af Fliessbach m.fl. (2019), der udviklede et forstyrrelsesfølsomheds indeks for marine arter i forhold til skibstrafik. Heraf fremgår det, at det særligt er de dykkende arter der er følsomme for forstyrrelser forårsaget af sejlads. Arter som sortand, fløjlsand, toppet skallesluger, lommer, og alkefugle havde flugtafstande på generelt over 500 meter og helt op til 1,6 km (sortand), hvorimod fx måger og terner er meget mindre følsomme. Derfor er der behov for at overveje disse forstyrrelsesfølsomme arters behov i de områder hvor de forekommer i størst antal, og særligt når de er i fældning.

Sammenholdes omfordelingerne af sortænder væk fra de kystnære dele i Ålborg Bugt – hvor der er særligt meget rekreativ sejlads i de kystnære områder, så er det nærliggende at koble disse danske og udenlandske erfaringer sammen.

Det betyder at hvis man skal sikre mulighederne for at opretholde fældebestande af dykænder i Danmark og særligt i fuglebeskyttelsesområderne, bør man derfor overveje at udlægge større forstyrrelsesfrie områder i sommer- og sensommerperioden af hensyn til disse i denne periode, hvor de er særligt følsomme over for forstyrrelser.

3 Centrale Storebælt og Vresen – Natura 2000-område nr. 116

Figur 3.1. Afgrænsning af Natura 2000-område N116. Natura 2000-området består af habitatområde H14 (lodret grøn skravering) og fuglebeskyttelsesområderne F73, F98 og F128 (vandret skravering). Kortet viser også det ydre omrids af Vresen Vildtreservat. For detaljerede kort over regulering af jagt, sejlads og anden færdsel i reservaterne henvises til reservat bekendtgørelserne på Retsinformation.

Overordnede målsætninger for Natura 2000-området

I Natura 2000-plan 2022-2027 for N116 (Miljøstyrelsen 2021, N116a) er bl.a. følgende anført under de overordnede målsætninger for fugle og pattedyr:

- *Området sikres som et af landets vigtigste levesteder for den høje forekomst af marsvin.*
- *Området udvikles til et af landets vigtigste levesteder for ynglefugle, som for eksempel splitterne og havterne, således at arterne får store og stabile bestande. Arternes sikres tilstrækkeligt store og forstyrrelsesfrie levesteder.*

- *Trækfugle, som for eksempel ederfugl, sikres tilstrækkeligt store og forstyrrelsesfrie raste- og overnatningsområder.*

3.1 Fuglebeskyttelsesområde F73 Vresen og havet mellem Fyn og Langeland

Fuglebeskyttelsesområde F73 ligger i den vestlige del af Natura 2000-området umiddelbart nordvest for Langeland. Vandfuglearter, der indgår i udpegningsgrundlaget, er anført i Tabel 3.1.

Tabel 3.1. Udpegningsgrundlag for Fuglebeskyttelsesområde F73 med rødliste- og bestandsstatus (nationalt og lokalt) for arterne i dette. Y og T angiver, at området er udpeget på grund af artens optræden som henholdsvis yngle- og trækfugl. Arternes rødlistestatus er ikke for alle arter blevet bedømt for begge kategorier. Yderst til højre i tabellen er det anført, om det vurderes, at en ændring i reservatbestemmelserne for området kan være et virkemiddel til at forbedre arternes status. Arter, der indgår i udpegningsgrundlaget, men for hvilke en reservatbekendtgørelse generelt vurderes ikke at være et egnet virkemiddel for artsforvaltningen, er udeladt af denne og de efterfølgende tabeller. Art der, der er udeladt, er listet i Appendiks 1. # Basisanalyse 2022-2027 giver ikke en konkret vurdering. Lokal bestandsstatus er DCEs tolkning af brødtekst i basisanalysen (Miljøstyrelsen 2021, N116b) og vurderingen for ederfugl er usikker, fordi de foreliggende tal fra NOVANA især er fra vinterperioden, men arten formodentlig forekommer i større antal på andre årstider (Clausen m.fl. 2019).

Artsnavn	Rødliste	Bestandsstatus		Reservat som virkemiddel
		National	Lokal	
Ederfugl (T)	NT	Stabil?	Usikker#	Bør overvejes

3.1.1 Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-plan 2022-2027 - fugle

Der omtales ikke forstyrrelsestrusler i relation til fugle ved Vresen i hverken Natura 2000-planen eller basisanalysen for området (Miljøstyrelsen 2021, N116a, 116b).

3.1.2 Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Ynglefugle

Inden for fuglebeskyttelsesområdet er der forbud mod færdsel og jagt fra 1. oktober til 30. juni på Vresen og på søterritoriet ud for øen i en bredde af 300 m fra højeste, daglige vandstandslinje (Vresen Vildtreservat).

Ifølge de tilgængelige oplysninger har der i årene 2010-2021 ynglet op til 7 par havterner og et enkelt par dværgterner på Vresen. Klyde har ikke været registreret ynglende på øen. Der er en bestand af ynglende ederfugle på øen, som er faldet fra 326 par i 1990 til 40 par i 2020 (Christensen & Bregnballe 2011 og upubl. data).

Vurdering af beskyttelsesbehov

Da fuglene på Vresen allerede er beskyttet mod forstyrrelser fra færdsel til udgangen af juni, vurderes det, at det ikke er relevant med yderligere begrænsninger. Af hensyn til sikring af fred under fuglenes opfostring af unger kunne det dog overvejes at udvide adgangsgrænsningen til midten eller udgangen af juli.

Trækfugle

Ederfugl er den eneste trækfugleart, der indgår i udpegningsgrundlaget for området. I NOVANA-programmet overvåges arten ved midvinter- og fældefugletællinger, men Clausen m.fl. (2019) påpegede, med henvisning til tidligere tællinger udført efterår og forår (Laursen m.fl. 1997), at arten sandsynligvis forekommer i størst antal i området på disse årstider.

Området har kun begrænset betydning som fældelokalitet for arten (Nielsen m.fl. 2019, Holm m.fl. 2021). Ved den landsdækkende fældefugletælling i sommeren 2012 blev der estimeret en bestand på 445 ederfugle (Clausen m.fl. 2019). Ved den seneste tælling i 2018 blev der talt 32 fugle langs transekterne indenfor fuglebeskyttelsesområdet (NOVANA rådata), men det samlede antal er ikke estimeret.

Clausen m.fl. (2014) viste ud fra detaljerede tællinger udført i efterårene 2008-2010, at ederfuglene forekom i hele fuglebeskyttelsesområdet samt dets omliggende områder, der også var overvåget, men at de største tætheder var umiddelbart nord og syd for Vresen, fra Nordflak til grundene vest for Smørs-takken. Svømmeænderne fandtes i samme periode især i tilknytning til selve øen, sammen med grågæs, der overnatter og dagraster ved øen.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Med henvisning til den ugunstige udvikling, som bestanden af ederfugl og andre overvintrende havdykænder har været igennem de seneste 20-30 år, bør det overvejes, om en udvidelse af reservatet ved Vresen til at omfatte større dele af fuglebeskyttelsesområdet kan bidrage til at sikre ederfuglene mere fred til rast og fouragering i vinterhalvåret, eventuelt også i fældeperioden. En sådan fredning vil også begunstige de øvrige arter af havdykænder, der forekommer i området.

3.2 Fuglebeskyttelsesområde F98 Sprogø og Halskov Rev

Fuglebeskyttelsesområde F98 ligger i den nordlige del af Natura 2000-område N116. De vandfuglearter, der indgår i udpegningsgrundlaget, er anført i Tabel 3.2.

Tabel 3.2. Udpegningsgrundlag for Fuglebeskyttelsesområde F98, jf. Natura 2000-planen for området 2022-2027. Se tabel 3.1 for en forklaring af de forskellige kolonnens indhold. # Basisanalyse 2022-2027 giver ikke en konkret vurdering. Lokal bestandsstatus er DCEs tolkning af brødtekst i basisanalysen (Miljøstyrelsen 2021, N116b). § Vurderingen for ederfugl er usikker, dels fordi de foreliggende tal fra NOVANA især er fra vinterperioden (hvor der er implementeret et metodeskift i overvågningen), dels fordi arten formodentlig forekommer i større antal på andre årstider (Clausen m.fl. 2019).

Artsnavn	Rødliste	Bestandsstatus		Reservat som virkemiddel
		National	Lokal	
Ederfugl (T)	LC	Usikker	Usikker ^{#§}	Kan overvejes
Klyde (Y)	VU	Usikker	Stabil-stigende	Implementeret
Fjordterne (Y)	NT	Stabil-stigende	Stabil	Implementeret
Havterne (Y)	VU	Faldende	Faldende [#]	Implementeret
Dværgerterne (Y)	VU	Stabil	Fluktuerende	Implementeret
Splitterne (Y)	LC	Faldende	Fluktuerende	Implementeret

3.2.1 Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2022-2027 - fugle

Der er to yngleområder for kolonirugende kystfugle i området. Det omtales i Natura 2000-planen for området at det ene område ved Lejodde er relativt uforstyrret af mennesker, mens det andet på Sprogø er uforstyrret af mennesker (Miljøstyrelsen 2021, N116a).

3.2.2 Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Ynglefugle

På Sprogø har der i 2010-2021 årligt ynglet 380-1045 par splitterner. De yngler i tilknytning til øens hættemågekoloni. Havterne har i 2005-2021 ynglet med 0-45 par (gennemsnit 21 par), mens fjordterne i samme periode har ynglet med 4-34 par (i de fleste år med 11-34 par) og dværgterne med 0-20 par (gennemsnit 6 par). Klyde har siden 2005 årligt ynglet med 14-38 par på Sprogø.

På Lejodde har Havterne i årene siden 2005 ynglet med 1-15 par (i gennemsnit med 8 par), mens fjordterne har ynglet med 0-18 par (i gennemsnit med 4 par) og dværgterne med 0-15 par (i gennemsnit med 11 par, 7-32 par i 2014-2021). Klyde har ynglet med 4-80 par i årene 2005-2021 (i gennemsnit 40 par). Desuden yngler der fortsat stor kobbersneppe på Lejodde.

Vurdering af beskyttelsesbehov

På Sprogø udgøres den menneskelige færdsel næsten udelukkende af togene og trafikken på motorvejen. På næsten alle øens øvrige arealer er ynglefuglene beskyttet mod menneskelig færdsel, og det vurderes, at der ikke er behov for yderligere adgangsbegrænsninger.

Ved Lejodde har Slagelse Kommune i dialog med lodsejerne implementeret et fødselsforbud af hensyn til ynglefuglene, så der ingen offentlig adgang er fra 15. marts til 31. juli (begge dage inklusive). Desuden har kommunen sørget for etablering af yngleøer i Lejsø og for hegning. Indtil videre vurderes det, at der af hensyn til ynglefuglene ikke er behov for yderligere tiltag mht. begrænsninger i den menneskelige færdsel.

Trækfugle

Ederfugl er den eneste trækfugleart, der indgår i udpegningsgrundlaget for området. Akkurat som for Vresen, omtalt ovenfor, overvåges arten i NOVANA-programmet ved midvinter- og fældefugletællinger, men Clausen m.fl. (2019) påpegede, med henvisning til tidligere tællinger udført om foråret (Laursen m.fl. 1997), at arten sandsynligvis forekommer i størst antal i området på denne årstid.

Da der ikke er et reservat i området, foreligger der ikke overvågningsdata fra reservatovervågningen, altså fra det meste af jagtsæsonen om efteråret. Området overvåges ved NOVANA-programmets midvintertællinger, hvor DCE fx har talt henholdsvis 5000 og 3400 fugle i 2020 og 2021. En søgning af data i DOFbasen fra de seneste 12 hele år (2010-2021) indikerer, at ederfugl kun forekommer i tusindtallige flokke i området fra januar til marts, flest sidst på vinteren.

Området har kun begrænset betydning som fældelokalitet for arten (Nielsen m.fl. 2019, Holm m.fl. 2021). Ved den landsdækkende fældefugletælling i sommeren 2012 blev antallet estimeret til 106 ederfugle (Clausen m.fl. 2019). Ved den seneste tælling i 2018 blev der ikke registreret ederfugle indenfor fuglebeskyttelsesområdet, men nogle mindre flokke lå umiddelbart syd for

dette (NOVANA rådata). NOVANA-transekterne der flyves i området ligger dog et stykke bort fra Sprogø og det kan derfor være svært at se fugle, der ligger ved selve øen. En søgning af data i DOFbasen fra de seneste 12 hele år (2010-2021) viser, at der er forekomster af op til 350 fugle i juli og 600 i august, så der er givetvis en fældebestand i området, som har udpring i den lokale ynglebestand (224 par i 2010 og 243 i 2018, Christensen & Bregnballe 2011 og upubl. data).

Vurdering af beskyttelsesbehov

Da området formentlig kun er af væsentlig betydning for ederfugl efter nytår, er der kun én måneds overlap mellem fuglenes forekomst og de nugældende jagttider (1. oktober til 31. januar, jagt på hanner, hunner fredet). Da der i januar ofte kun er få dage, hvor der kan udøves motorbådsjagt, vurderes det at være et mindre oplagt fuglebeskyttelsesområde, at indføre jagtrestriktioner i, end i områder, der er af mere væsentlig betydning for flere arter af overvintrende havdykænder.

3.3 Fuglebeskyttelsesområde F128 Smålandsfarvandet

Fuglebeskyttelsesområde F128 udgør størstedelen af Smålandsfarvandet samt den sydlige halvdel af Natura 2000-område N116. Fuglebeskyttelsesområdet blev udlagt i november 2021- på et tidspunkt, hvor udkastene til Natura 2000-planerne var færdige. Natura 2000-planen for N116 omtaler således hverken fuglebeskyttelsesområdet, dets udpegningsgrundlag eller trusler for arter omfattet af dette.

Det er endnu ikke endeligt udmeldt, hvilke vandfuglearter, der kommer til at indgå i fuglebeskyttelsesområdets udpegningsgrundlag, men de to arter der blev nævnt i høringsmaterialet, er anført i Tabel 3.3.

Tabel 3.3. Foreløbigt udpegningsgrundlag for Fuglebeskyttelsesområde F128, jf. høringsmaterialet udsendt i forbindelse med oprettelsen af området. Se tabel 3.1 for en forklaring af de forskellige kolonnens indhold. Da der ikke foreligger en Natura 2000-plan for området er lokal bestandsstatus ikke vurderet for området.

Artsnavn	Rødliste	Bestandsstatus		Reservat som virkemiddel
		National	Lokal	
Gråstrubet lappedykker (T)	NA			
Ederfugl (T)	NT	Stabil?		Bør overvejes

3.3.1 Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2022-2027

Da der ikke foreligger en gennemgang af fuglebeskyttelsesområdet i Natura 2000-planen har Miljøstyrelsen anmodet DCE om at tage udgangspunkt i de beskrivelser vi har givet af områdets fugleforekomster i tidligere rapporter og notater (Petersen 2020a, 2020b; Petersen m.fl. 2019, 2021).

3.3.2 Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Ynglefugle

Ikke relevant – da området er marint og uden landarealer, hvorfor der ikke kan yngle fugle i området.

Trækfugle

Grundet områdets nye status som fuglebeskyttelsesområde er trækfugle i området under NOVANA-programmet primært overvåget i forbindelse med de

landsdækkende optællinger af fugle ved midvinter og i fældeperioden i sensommeren, hvor størstedelen af de indre danske farvande overvåges. Der foreligger dog en række både ældre og nyere undersøgelser, der især er foretaget i forbindelse med diverse VVM'er i relation til eventuelle anlæg af vindmølleparker i regionen. DCE har sammenstillet mange af disse data som baggrundsmateriale for en eventuel udpegning af området som fuglebeskyttelsesområde (Petersen m.fl. 2019; Petersen 2020a, 2020b).

Heraf fremgår at F128 er et vigtigt område for ederfugl og gråstrubet lappedykker, men også for en række andre havdykænder samt lommer i store dele af året.

Ederfugl bruger området både i fældeperioden, i artens trækperioder og i vinterhalvåret. Gråstrubet lappedykker bruger primært området fra sensommeren og frem til marts/april, men data om denne art er sparsomme sammenlignet med ederfugl. Antallet af ederfugle i området er formentlig størst i artens trækperioder (oktober/november og marts/april), en periode hvor arten ikke overvåges under NOVANA-programmet. Størstedelen af fuglene ses i områdets vestlige del på de lavere vanddybder omkring Omø Stålgrund. De gråstrubede lappedykkere forekommer på lidt større vanddybder, med mere end 50 % af de observerede fugle i intervallet 10 - 15 meter (Petersen & Clausager 2000). Udviklingen i antallet af ederfugl og gråstrubet lappedykker indenfor fuglebeskyttelsesområdet er ikke kendt i detaljer. Det skyldes at de mange foreliggende data fra diverse VVM-undersøgelser er udført med forskellige overvågningsmetoder (fra skib og fly, med forskellige transektafstande), og er derfor ikke direkte sammenlignelige, og at der i relation til NOVANA programmet ikke foretaget konkrete bearbejdnings af fuglebeskyttelsesområdets fugleantal, da dette er nyudpeget.

Store mængder af sejlbåde sejler i sommerperioden i området, og det må formodes at disse kan have en påvirkning på fordelingen af fældende ederfugle og andre havdykænder i området, men omfanget kendes ikke.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Hvis man skal sikre mulighederne for at opretholde fældebestande af dykænder i Danmark og særligt i fuglebeskyttelsesområderne, bør man overveje at udlægge større forstyrrelsesfrie områder i sommer- og sensommerperioden.

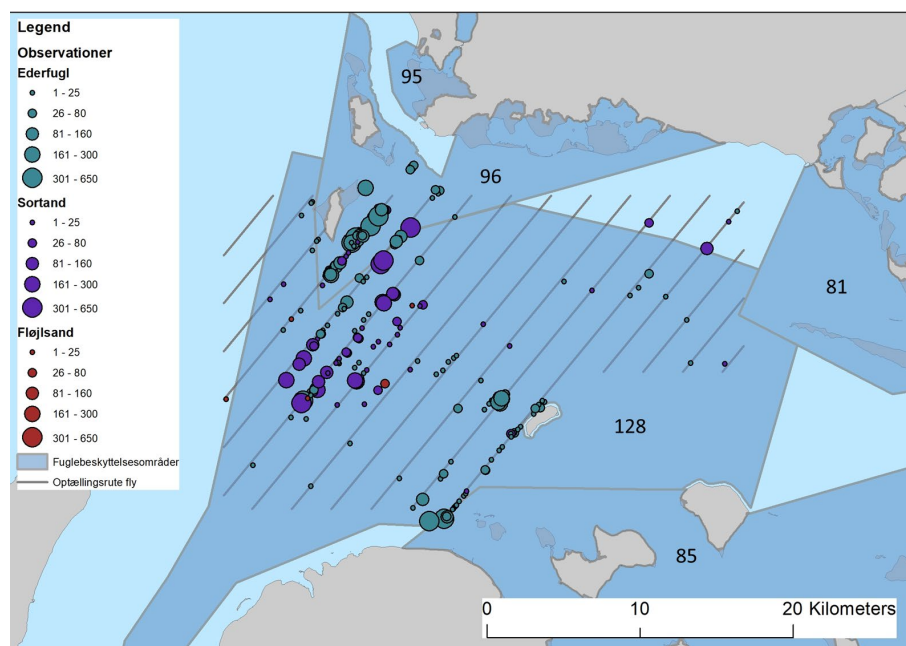
I Smålandsfarvandet kunne det være et område på Omø Stålgrunde sydøst for Omø, der vil tilgodese en væsentlig andel af områdets ederfugle. Figur 3.2 viser fordelinger af ederfugle, sort- og fløjlsænder, optalt i fældeperioden. Dette er blot ét af mange kort, der er sammenstillet fra området med vandfuglefordelinger (Petersen m.fl. 2019, Petersen 2020 a,b). Kigger man disse mange andre kort med fordelinger igennem, viser det sig at dette område er et gennemgående hotspot for fuglebeskyttelsesområdets marine fuglearter, ikke kun for havdykænder, men også for gråstrubet lappedykker og lommer. For at et eventuelt forstyrrelsesfrit område skal virke efter hensigten må det være stort, da de marine havdykænder, og særligt sortand og fløjlsand, reagerer på lang afstand fra både der nærmer sig.

Med henvisning til den ugunstige udvikling, som bestanden af ederfugl og andre overvintrende havdykænder har været igennem de seneste 20-30 år, kan det overvejes, også at udlægge området ved Omø som et reservat med

forbud mod motorbådsjagt, da Omø Stålgrunde også på denne årstid er vigtigt for større flokke af ederfugle. En sådan regulering vil også begunstige de øvrige arter af havdykænder, der forekommer i området. Området ved Omø kunne eventuelt suppleres med et reservat med forbud mod motorbådsjagt nordvest for Lolland, hvor der også hyppigt er store forekomster af overvintrende dykænder.

Skulle myndighederne beslutte sig for at udlægge et eller flere reservater i området vil konkrete forslag til afgrænsninger for disse kunne kvalificeres ved at inddrage NOVANA data samt eksterne data indsamlet i forbindelse med bl.a. VVM-undersøgelserne.

Figur 3.2. Fordelinger af fældende ederfugl (10.690), sortand (6.555) og fløjlsand (143) observeret i de centrale dele af Smålandsfarvandet. Data er summeret for optællinger i somrene 2016 og 2017. Optællingsruten er indikeret sammen med afgrænsninger af områdets fem fuglebeskyttelsesområder (med numre).

3.4 Habitatområde H100 Centrale Storebælt og Vresen

Habitatområde H100 består af den nordlige halvdel af Natura 2000-område N14. De havpattedyr, der indgår i udpegningsgrundlaget, er anført i Tabel 3.4.

Tabel 3.4. Havpattedyr på udpegningsgrundlaget for Habitatområde H100, jf. Natura 2000-planen for området 2022-2027.

Artsnavn	Bevaringsprognose for området 2019	National bevaringsstatus	Reservat som virkemiddel
Marsvin	Ukendt	Gunstig	Bør overvejes

3.4.1 Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2022-2027 - havpattedyr

I Natura 2000-basisanalysen for 2022-2027 (Miljøstyrelsen 2021, N116b) står der følgende i forhold til marsvin: "Garnfiskeri og fiskeri med bundgarn (andre redskaber) kan bifange og dermed påvirke havpattedyr i området negativt. Pelagisk trawl og notfiskeri udgør en mindre trussel mod havpattedyr."

3.4.2 Vurdering af forstyrrelsestrusler – havpattedyr

Marsvin blev tilføjet udpegningsgrundlaget for habitatområde 100 i 2010. Baseret på telemetri – og akustiske data blev området vurderet til at have en høj

tæthed af arten hele året (Sveegaard m.fl. 2018). Analyse af akustiske data indsamlet under NOVANA programmet fra 2012-2018 viser at tætheden af marsvin inden for området er signifikant stigende i denne periode (Hansen & Høgslund 2019). Området vurderes således at være et af landets vigtigste levesteder for marsvin.

Det må påpeges at bundgarnsfiskeri ikke er en trussel mod marsvin, da de fanges levende og kan sættes fri igen. Derimod er bifangst i garnfiskeri hvor marsvin drukner en væsentlig trussel (Larsen m.fl. 2021) og bundslæbende trawl kan ødelægge dyrenes fødegrundlag. Forvaltningsplanen for marsvin er endnu ikke revideret siden 2005 og der er ingen specifik regulering af hverken garnfiskeri eller støj i Natura 2000-området, der relaterer sig til marsvin.

Spættet sæl anvender Vresen som hvileplads. Det gennemsnitlige antal talte sæler i fældeperioden i august steg 71% fra 2016 til 2018, og er stadig stigende. I 2021 var det gennemsnitlige antal 131 sæler, en stigning på 10% fra 2020.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Det vurderes at trusler som fødemangel (Wisniewska m.fl. 2016 og 2018a), bifangst i garnfiskeri (som er dokumenteret for området i Larsen m.fl. 2021), sejlads med hurtige motorbåde, undervandsstøj og forurening kan spille en væsentlig rolle for marsvins fremtid i området (Wisniewska m.fl. 2018b).

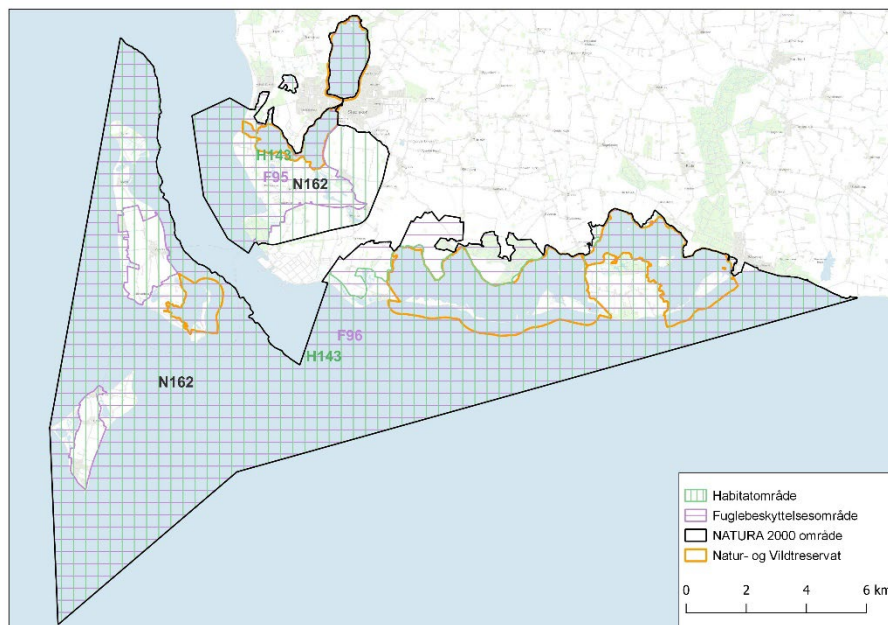
Om end der kun foreligger få undersøgelser, er det overvejende sandsynligt, at marsvin reagerer negativt på de fleste typer af små, hurtige både (Laursen m.fl. 2016, Wisniewska m.fl. 2018b). Da de indre danske farvande allerede er betydeligt belastet med motorbåde, er det vigtigt at forhindre en øget påvirkning, så længe man ikke kender effekten af den eksisterende påvirkning. I habitatområderne vurderes det at være af særlig betydning at begrænse støjen og det uforudsigelige sejlmønster fra hurtige både. For at begrænse forstyrrelserne kan det overvejes at begrænse denne type sejlads til sejlrender eller særlige områder samt begrænse hastigheden generelt. Det bør også vurderes i det enkelte tilfælde om havpattedyrene har gode muligheder for at finde alternative opholdssteder.

Den stigende anvendelse af Vresen, som er den eneste landgangsplads for sæler i Storebælt, tyder på at denne er blevet en vigtigere lokalitet for spættet sæl. Da der er langt til nærmeste alternative hvilepladser understøtter Vresen artens udbredelse i dette område. Såfremt det ønskes at beskytte sælerne i Storebælt og på Vresen, kan det overvejes at tilføje spættet sæl til udpegningsgrundlaget for habitatområde H100.

Vresen og det omliggende søterritorie i en afstand af 300 m fra højeste daglige vandstandslinje er lukket for adgang i perioden 1. oktober til 30. juni (jf. Miljøministeriets bekendtgørelse af 13. januar 2002 om Vresen Vildtreservat). Det er ikke undersøgt om de spættede sæler også yngler på Vresen. Hvis det er tilfældet, og spættet sæl skal beskyttes i den sårbare periode, skal perioden med adgangsforbud udvides til at omfatte perioden 1. maj til 31. august, hvor sælerne yngler og foretager det årlige pelsskifte, hvorfor man sammen med det gældende forbud reelt lige så godt kan overveje et generelt færdselsforbud hele året.

4 Skælskør Fjord og havet og kysten mellem Agersø og Glænø – Natura 2000-område nr. 162

Figur 4.1. Afgrænsning af Natura 2000-område N162. Natura 2000-området består af habitatområde H143 (lodret grøn skravering) og fuglebeskyttelsesområderne F95 og F96 (vandret violet skravering). Kortet viser også de ydre omrids af de fire vildtreservater i Skælskør Nor og Fjord, ved Helleholm Vejle på Agersø samt i Basnæs og Holsteinborg Norene. For detaljerede kort over regulering af jagt, sejlads og anden færdsel i reservaterne henvises til reservat bekendtgørelserne på Retsinformation.

Overordnede målsætninger for Natura 2000-området

I Natura 2000-plan 2022-2027 for N162 (Miljøstyrelsen 2021, N162a) er bl.a. følgende anført under de overordnede målsætninger for fugle og pattedyr:

- *at de marine naturtyper opnår en rig bundvegetation og fauna, som bl.a. kan sikre fødegrundlaget for områdets høje forekomst af marsvin samt ynglende og rastende fugle på udpegningsgrundlaget.*
- *at de lysåbne, terrestriske naturtyper sikres som yngle-, leve- og rasteområde for fugle på udpegningsgrundlaget med særligt fokus på blishøne, troldand, klyde og havterne.*

4.1 Fuglebeskyttelsesområde F95 Skælskør Nor, Skælskør Fjord og Gammelsø

Fuglebeskyttelsesområde F95 er den nordlige del af Natura 2000-område N162. Vandfuglearter, der indgår i udpegningsgrundlaget, er anført i Tabel 4.1.

Tabel 4.1. Udpegningsgrundlag for Fuglebeskyttelsesområde F95, jf. Natura 2000-planen for området 2022-2027. Se tabel 3.1 for en forklaring af de forskellige kolonnens indhold. # Basisanalyse 2022-2027 giver ikke en konkret vurdering. Lokal bestandsstatus er DCEs tolkning af brødtekst i basisanalysen (Miljøstyrelsen 2021, N162b).

Artsnavn	Rødliste	Bestandsstatus		Reservat som virkemiddel
		National	Lokal	
Sangsvane (T)	LC	Stigende	Ikke vurderet	Ikke relevant
Grågås (T)	LC	Stabil	Ikke vurderet	Implementeret
Troldand (T)	VU	Faldende	Fluktuerende#	Implementeret
Blishøne (T)	VU	Stabil	Fluktuerende#	Bør overvejes
Klyde (Y)	VU	Usikker	Stabil-fluktuerende#	Bør overvejes
Fjordterne (Y)	NT	Stabil-stigende	Nyudpeget – ikke vurderet	Bør overvejes
Dværgterne (Y)	VU	Stabil	Ikke registreret	Bør overvejes

4.1.1 Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-plan 2022-2027 - fugle

I Natura 2000-planens afsnit om levestedskortlægninger nævnes det at "Flere af de kortlagte levesteder for dværgterne er angivet med moderat eller nogen forstyrrelse fra færdsel på strandene". Men det specificeres ikke om det er F95 eller F96, der henvises til (Miljøstyrelsen 2021, N162b). Forstyrrelser nævnes ikke i relation til de øvrige ternearter og klyde.

4.1.2 Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Ynglefugle

Inden for fuglebeskyttelsesområdet er der et reservat i Skælskør Fjord, hvor der er indført forbud mod færdsel fra 1. april til 15. juli på øen Kidholm og på søterritoriet omkring øen inden for en afstand af 50 meter fra højeste daglige vandstandslinje.

I Skælskør Yderfjord har der i flere af årene i perioden 2005-2021 ynglet havterne (op til 40 par), og i enkelte år har der ynglet fjordterne, dværgterne og klyde.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Med henvisning til Natura 2000-planens konkrete eksempler på, at der ved levestedskortlægningerne for terner er noteret steder med forstyrrelsesproblemer, som er beliggende uden for reservaternes områder med færdselsforbud i yngletiden, bør det overvejes, om terner og andre kolonirugende kystfugle kan sikres mere gunstige ynglevilkår ved at udlægge flere områder med færdselsforbud i perioden fra 1. april til 15. juli.

Det bør overvejes at udvide den færdselsfrie zone omkring de øer og holme, hvor der i øjeblikket er forbud mod færdsel på selve øen og ud til 50 m fra højeste daglige vandstandslinje.

Trækfugle

Skælskør Vildtreservat blev revideret i 1995, hvor et lille byreservat i Skælskør Nor blev markant udvidet, så der nu er forbud mod jagt både i den sydlige halvdel af noret og i det meste af Skælskør Fjord, dog må Borreby Gods gennemføre 4 jagter årligt samt udøve jagt på Kidholm samt på godsets landarealer ved fjorden. I den nordlige del af noret og den yderste del af fjorden må der udøves jagt fra opankret pram morgen og aften. Der er forbud mod brætsejlads i områderne med jagtforbud, dog må der surfes fra 1. maj til 15. august i den vestlige del af Skælskør Inderfjord.

Sangsvanerne i området vurderes ikke at være følsomme over for jagtudøvelse. De fouragerer stort set udelukkende på agerland uden for fuglebeskyttelsesområdet og flyver derfra til overnatning i noret eller fjorden. Reservatet fungerer således som sikre overnatningspladser for svanerne.

Clausen m.fl. (2014) vurderede ud fra detaljerede tællinger udført i 2008-2010, at reservatet var velfungerende for de artsgrupper, det oprindeligt blev udlagt for at tilgodese (gæs og svømmeænder). Trolsdand dagraster i store tætte flokke i området, oftere i noret end i fjorden, og vurderes at være sikret fred til at raste i de beskyttede områder.

Blishøne forekommer i store antal i såvel noret som fjorden. Fra studier på Harboøre Tange vides det, at blishøns fordrives væk fra områder med jagt (Holm m.fl. 2011). På grund af den forholdsvis beskedne udstrækning af Skælskør Fjord (ringe bufferzone), bør det overvejes, om udøvelse af jagt på Kidholm – midt i fjorden – er hensigtsmæssig. Dette også med henvisning til at blishøne aktuelt er i en ugunstig bestandsudvikling og er blevet rødlistet i kategorien sårbar (VU), både som yngle- og trækfugl (Flensted & Sterup 2019).

Vurdering af beskyttelsesbehov

Det bør overvejes at tilpasse reservatbekendtgørelsen for området, så der tages større hensyn til den rastende bestand af blishøne.

4.2 Fuglebeskyttelsesområde F96 Farvandet mellem Skælskør Fjord og Glænø

Fuglebeskyttelsesområde F96 er den sydlige del af Natura 2000-område N162. De vandfuglearter, der indgår i udpegningsgrundlaget, er anført i Tabel 4.2.

Tabel 4.2. Udpegningsgrundlag for Fuglebeskyttelsesområde F96, jf. Natura 2000-planen for området 2022-2027. Se tabel 3.1 for en forklaring af de forskellige kolonnens indhold. # Basisanalyse 2022-2027 giver ikke en konkret vurdering. Lokal bestandsstatus er DCEs tolkning af brødtekst i basisanalysen (Miljøstyrelsen 2021, N162b). * arten omtales ikke i detaljer, da den forventes udtaget af områdets udpegningsgrundlag (Miljøstyrelsen 2022a).

Artsnavn	Rødliste	Bestandsstatus		Reservat som virkemiddel
		National	Lokal	
Knopsvane (T)	LC	Stabil-stigende	Ikke vurderet	Ikke relevant
Sangsvane (T)	LC	Stigende	Ikke vurderet	Ikke relevant
Grågås (T)	LC	Stabil	Ikke vurderet	Bør overvejes
Sædgås (T)	NT	Faldende	Fluktuerende	Implementeret
Bramgås (T)	LC	Stigende	Fluktuerende	Bør overvejes
Spidsand (T)	LC	Stabil-fluktuerende	Fluktuerende	Bør overvejes
Skeand (T)	LC	Stabil-fluktuerende	Faldende [#]	Bør overvejes
Ederfugl (T)	NT	Stabil?	Fluktuerende	Bør overvejes
Fløjlsand (T)	NT	Stigende	Omtales ikke*	Bør overvejes
Blishøne (T)	VU	Stabil	Fluktuerende [#]	Implementeret
Almindelig ryle (Y)	EN	Faldende	Omtales ikke*	Implementeret
Klyde (Y)	VU	Usikker		Bør overvejes
Havterne (Y)	VU	Faldende	Stabil-fluktuerende [#]	Bør overvejes
Dværgerterne (Y)	VU	Stabil	Fluktuerende	Bør overvejes
Splitterne (Y)	LC	Faldende	Forsvundet	Bør overvejes

4.2.1 Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2022-2027 - fugle

I Natura 2000-planens afsnit om levestedskortlægninger nævnes det at "Flere af de kortlagte levesteder for dværgterne er angivet med moderat eller nogen forstyrrelse fra færdsel på strandene". Men det specificeres ikke om det er F95 eller F96, der henvises til (Miljøstyrelsen 2021, N162b). Forstyrrelser nævnes ikke i relation til de øvrige ternearter og klyde.

4.2.2 Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Ynglefugle

Inden for fuglebeskyttelsesområdet er der tre reservater med forbud mod færdsel fra 1. april til 15. juli. På søterritoriet er der desuden forbud mod færdsel inden for en afstand af 50 meter fra højeste daglige vandstandslinje fra de områder, hvor sådanne forbud gælder. De tre reservater udgøres af:

- Strandengene på halvøen Helleholm på Agersø – et nyt færdselsforbud, der blev indført i 2015 i Helleholm Vildtreservat.
- Landarealerne i Basnæs Nor Vildtreservat.
- Glænø Østerfed, Ormø og Fuglehøj i Holsteinborg Nor Vildtreservat. Færdselsforbuddet på Ormø og Fuglehøj knytter sig til en ældre bekendtgørelse om fredning af Holsteinborg Nor fra 1936, og denne indbefatter ikke en fredningszone på 50 meter om øerne, hvorfor der er mulighed for at færdes helt ind til de to øer.

På den sydlige del af Agersø (og især i reservatet på Helleholm) har havterne i årene siden 2005 ynglet med op til 80 par, men i de fleste år har antallet været lavere end 25 par. Fjordterne har ynglet med 0-28 par (i gennemsnit med 4 par) og dværgterne med 0-15 par (i gennemsnit med 8 par). Klyde har ynglet på den sydlige del af Agersø med 6-80 par i årene 2005-2021 (i gennemsnit med 30 par).

I området omfattet af Basnæs Nor Vildtreservat har der siden 2005 årligt ynglet klyde (op til 80 par på Næbbet), havterne (op til 150 par på Næbbet og 49 par på Sevedø Fed) og dværgterne (op til 30 par på Næbbet og 35 par på Sevedø Fed).

I området omfattet af Holsteinborg Nor Vildtreservat har der næsten årligt ynglet havterner (årligt 50-210 par på Glænø Østerfed i 2009-2017) og dværgterne (op til 22 par på Glænø Østerfed, dog ingen ynglepar i de senere år pga. optræden af ræv). Ynglefuglenes brug af Glænø Østerfed er i disse år begrænset af hyppig (eller permanent) optræden af ræv, og enkelte steder er fuglenes ynglesucces lav pga. prædation fra måger.

Inden for fuglebeskyttelsesområdet, men uden for de tre reservater, er der to områder, der ind imellem udgør vigtige yngleområder for terner og klyde. Det ene område udgøres af Stignæs Vejle, hvor der har ynglet op til 98 par klyder, dog blot 4-34 par i de fleste af årene mellem 2005 og 2021. I samme periode har der ved Stignæs Vejle i nogle af årene ynglet havterne (op til 4 par), fjordterne (op til 8 par) og dværgterne (op til 5 par). Det andet område udgøres af den nordlige del af Agersø (inkl. Egholm). Her har der i perioden 2005-2021 ynglet op til 110 par havterner, 18 par fjordterner og 23 par klyder.

Vurdering af beskyttelsesbehov

På den sydlige del af Agersø yngler de fleste af ternerne og klyderne som regel, hvor de er beskyttet mod forstyrrelser fra menneskelig færdsel. Når de yngler på strandene syd og vest for Vejen, er de imidlertid ikke beskyttet mod færdsel fra mennesker. Det vurderes, at hyppigheden af færdsel på strandene er meget lav, men det kan overvejes at udvide færdselsforbudet i yngletiden til at omfatte strandene syd og vest for Vejen.

For områderne omfattet af Basnæs Nor Vildtreservat vurderes det, at ynglefluglene med de nuværende reservatbestemmelser er tilstrækkeligt beskyttet mod menneskelig færdsel i yngletiden.

For områderne omfattet af Holsteinborg Nor Vildtreservat vurderes det, at ynglefluglene er godt beskyttet med de nuværende reservatbestemmelser. Det er imidlertid ved flere lejligheder observeret, at de ynglede dværgterner er blevet holdt på vingerne i længere perioder, fordi der røgtes ruser/bundgarn helt inde ved stranden. Inde i Holsteinborg vil det være relevant at oprette en bufferzone med færdselsforbud omkring øen Fuglehøj (i lighed med den 50 m zone, der findes omkring øerne i Basnæs Nor Vildtreservat).

Vi har ikke viden om, hvorvidt ynglefluglene i Stignæs Vejle er eksponeret for forstyrrelser fra menneskelig færdsel, men såfremt det er tilfældet, bør det overvejes at begrænse færdslen her.

Som nævnt yngler der også terner og klyder på nordenden af Agersø, herunder Egholm, men på denne del af øen er færdslen begrænset til at folk går tur langs stranden, idet lodsejeren har begrænset mulighederne for færdsel inde på engene. Såfremt intensiteten af færdsel langs stranden stiger, kan det overvejes at begrænse denne mulighed til perioden uden for fuglenes yngletid.

Trækfugle

Det er ukendt om der er sket forandringer i rekreative aktiviteter og deraf afledte forstyrrelseseffekter på fuglene i området, da dette ikke overvåges.

De tre vildtreservater ved Helleholm Vejle (2015), Basnæs Nor (1977) og Holsteinborg Nor (1999) har alle store arealer, hvor der er forbud mod eller anden regulering af jagt, hvor årstallet i parentes angiver hvornår de nugældende jagtreguleringer blev indført. I alle tre reservater blev der i 2015 ved revisionen til deres nu gældende reservatbekendtgørelser endvidere indført eller udvidet arealer med forbud mod windsurfing, kitesurfing og andre former for brætsejls. Det betød at området med forbud ved Helleholm Vejle blev udvidet til at omfatte en 400 meter bred bufferzone i Agersø Sund på ydersiden af Helleholm. I Basnæs Nor var der førhen ingen regulering af brætsejls, nu er det indført i hele noret samt i en bufferzone på ydersiden af dette. I Holsteinborg Nor var der indført forbud i noret, nu er der også her indført forbud på ydersiden. Disse tiltag vurderes at have forbedret beskyttelsen af trækfluglene, hvis restriktionerne overholdes.

Hverken knop- eller sangsvane vurderes at være særligt følsomme over for jagt. De forekommer begge i størst antal i norene, hvor knopsvanerne fouragerer på bundplanterne i norene, mens sangsvanerne især fouragerer på agerland uden for fuglebeskyttelsesområdet og flyver derfra til overnatning i norene. Reservaterne fungerer således som sikre fouragerings- og/eller overnatningspladser for svanerne.

Ud fra detaljerede tællinger udført i 2008-2010 vurderede Clausen m.fl. (2014), at alle tre reservater var velfungerende for de artsgrupper (gæs og svømmeænder), de oprindeligt blev udlagt for især at tilgodese. Ud fra antal fugle optalt ved NOVANA-programmets tællinger i senere år kan det ikke umiddelbart vurderes, om dette stadigt gør sig gældende. Det skyldes at reservatovervågningen indeholdt flere tællinger om efteråret end det nuværende NOVANA-program, og det er den årstid hvor flere af disse arter topper i forekomst (Clausen m.fl. 2019).

På den sydlige del af Agersø blev der ved revisionen i 2015 fjernet et forbud mod jagt på ydersiden af Helleholm, mens mulighederne for jagt inde i Helleholm Vejle fortsatte med at være begrænset til morgen/formiddag (tilladt frem til 3 timer efter solopgang) og aften (tilladt fra 1 time før solnedgang).

Nye erfaringer fra andre områder samt et genbesøg af analysen fsva. Helleholm Vejle i Clausen m.fl. (2014) giver dog grund til genovervejelse omkring dette reservat.

Jagten ved Helleholm Vejle udøves fra strandengene omkring vejen, og da området har en begrænset udstrækning, er det meget sandsynligt, at en væsentlig del af de tilstedeværende vandfugle skræmmes bort, når der udøves jagt. Vi har ikke viden om med hvilken intensitet jagt udøves omkring vejen, men undersøgelser udført andre steder i Danmark (bl.a. Bregnballe m.fl. 2001, 2018) peger på, at fuglenes brug af et område som Helleholm Vejle kun i begrænset omfang kan forventes at blive forøget ved at begrænse jagten til morgen- og aftenjagt. Eksempelvis viste undersøgelserne i Skjern Enge, at tre dage med enten aftenjagt eller morgenjagt medførte markant større nedgang i antallet af vandfugle i jagtområdet, end når mulighederne for jagt var begrænset til en enkelt aften efterfulgt af en pause på mindst en uge.

Vi vurderer det for sandsynligt, at vandfuglenes brug af Helleholm Vejle begrænses af forstyrrelser fra jagt, og at den nuværende ordening ikke virker efter hensigten. Dette vil kunne belyses, fx ved at registrere om vandfuglene skræmmes ved morgenjagten, og om de vender tilbage, efter at morgenjagten er ophørt, og inden der udøves en eventuel aftenjagt. Da Vejlen på Agersø udgør en vigtig lokalitet for trækkende vandfugle, bør det overvejes at forbedre beskyttelsen imod jagt inde i vejen, ikke mindst i lyset af at jagt igen er blevet tilladt langs ydersiden af Helleholm. Det kunne fx overvejes at udskyde jagtstart til 1. november. Herved ville man tilgodese de rastende bestande af gæs og svømmeænder, der typisk forekommer i størst antal i området i september og oktober. En sådan løsning vil også kunne gavne mange af de arter af vadefugle, som benytter området som et raste- og fødesøgningsområde i september og/eller oktober.

Havdykænderne, som indgår i udpegningsgrundlaget, findes dels i området i fældeperioden dels overvintrende. Der er en problemstilling i relation til forstyrrelse af de to arter af havdykænder, der indgår i udpegningsgrundlaget, især i fældeperioden. Da de fældende dykænder i F96 især forekommer i den sydlige del af området, der grænser op til fuglebeskyttelsesområdet i Smålandsfarvandet (hvor endnu større antal forekommer), henvises der til beskrivelsen ovenfor under N116 og F128.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Der synes at være behov for en revision af reservatet ved Helleholm Vejle, men ikke af reservatbestemmelserne af hensyn til trækfuglene i de to nor.

Det bør overvejes om etablering af forstyrrelsesfrie områder i fældeperioden i området syd for Omø kan bidrage til en sikring af dette område for havdykænder i denne særligt forstyrrelsesfølsomme periode, og om etablering af et område med forbud mod motorbådsjagt kan bidrage til at sikre havdykænderne et jagtfrit refugium i samme område. Overvejelser om begge anbefalinger skal ses i sammenhæng med og ideelt behandles sammen med anbefalinger vedr. Natura 2000-område N116 og fuglebeskyttelsesområde F128, der er behandlet ovenfor.

4.3 Habitatområde H143 Skælskør Fjord og havet og kysten mellem Agersø og Glænø

Habitatområde H143 er næsten identisk med Natura 2000-område N162. De havpattedyr, der indgår i udpegningsgrundlaget, er anført i Tabel 4.3.

Tabel 4.3. Havpattedyr på udpegningsgrundlaget for Habitatområde H143, jf. Natura 2000-planen for området 2022-2027.

Artsnavn	Bevaringsprognose for området 2019	National bevaringsstatus	Reservat som virkemiddel
Marsvin	Ukendt	Stærkt ugunstig (kontinentale region)	Bør overvejes

4.3.1 Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-plan 2022-2027 - havpattedyr

Trusler nævnes ikke i Natura 2000-planen, men i basisanalysen noteres det at: *"Garnfiskeri og fiskeri med bundgarn (andre redskaber) kan bifange og dermed påvirke havpattedyr i området negativt. Pelagisk trawl og notfiskeri udgør en mindre trussel mod havpattedyr."* (Miljøstyrelsen 2021, N162b).

4.3.2 Vurdering af forstyrrelsestrusler – havpattedyr

Marsvin er tilføjet udpegningsgrundlaget for H143 i februar 2022 (Miljøstyrelsen 2022b). Udpegningen blev udført på basis af Sveegaard m.fl. (2018), der samlede alle eksisterende data omkring marsvineforekomster i danske farvande og herudfra vurderede vigtigheden af alle eksisterende habitatområder ift. marsvin. Baseret på telemetri data blev området vurderet som havende middel tæthed af marsvin om sommeren og høj tæthed om vinteren.

Det må påpeges at bundgarnsfiskeri ikke er en trussel mod marsvin da de fanges levende og kan sættes fri igen. Derimod er bifangst i garnfiskeri, hvor marsvin drukner, en væsentlig trussel (Larsen m.fl. 2021) og bundsløbende trawl kan ødelægge dyrenes fødegrundlag. Forvaltningsplanen for marsvin er endnu ikke revideret siden 2005 og der er ingen specifik regulering af hverken garnfiskeri eller støj i Natura 2000-området, der relaterer sig til marsvin.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Arbejdet med at vurdere behovet for at fastsætte eventuel nødvendig regulering af fiskeri for beskyttelse af marsvin mod bifangst i danske farvande skal fortsætte.

Det vurderes at trusler som fødemangel (Wisniewska m.fl. 2016 og 2018a), bifangst i garnfiskeri (som er dokumenteret for området i Larsen m.fl. 2021), sejlads med hurtige motorbåde, undervandsstøj og forurening fra RGS Nordic ved Stignæs kan spille en væsentlig rolle for marsvins fremtid i området.

Om end der kun foreligger få undersøgelser, er det overvejende sandsynligt, at marsvin reagerer negativt på de fleste typer af små, hurtige både (Laursen m.fl. 2016, Wisniewska m.fl. 2018). Da især de indre danske farvande allerede er betydeligt belastet med motorbåde, er det vigtigt at forhindre en øget påvirkning, så længe man ikke kender effekten af den eksisterende påvirkning.

I habitatområderne vurderes det at være af særlig betydning at begrænse støjen og det uforudsigelig sejlmønster fra hurtige både. For at begrænse forstyrrelserne bør det overvejes at begrænse denne type sejlads til sejlrender eller særlige områder samt begrænse hastigheden. Det bør også vurderes i det enkelte tilfælde om havpattedyrene har gode muligheder for at finde alternative opholdssteder.

Hele Storebæltsområdet er et meget vigtigt område for marsvin i de danske farvande. Foto Jonas Teilmann.

5 Litteratur

Bregnballe, T., Rasmussen, P.A.F., Laursen, K., Kortegaard, J. & Hounisen, J.P. (2001). Regulering af jagt på vandfugle i kystzonen: Forsøg med døgnregulering i Østvendssyssel. Danmarks Miljøundersøgelser. - Faglig rapport fra DMU nr. 363. 106 s.

Bregnballe, T., Hounisen, J.P. & Bøgebjerg, E. (2005). Regulering af jagt på vandfugle i kystzonen: Forsøg med datoregulering på Nyord. Danmarks Miljøundersøgelser. - Arbejdsrapport fra DMU nr. 205. 68 s.

Bregnballe, T., Speich, C., Horsten, A. & Fox, A.D. (2009). An experimental study of numerical and behavioural responses of spring staging dabbling ducks to human pedestrian disturbance. *Wildfowl*. - 59: 131-142.

Bregnballe, T., Speich, C., Horsten, A. & Fox, A.D. (2017). Differential flight responses of spring staging Teal *Anas crecca* and Wigeon *A. penelope* to human vs. natural disturbance. - *Wildfowl*. 67:130.

Bregnballe, T., Kristensen, C., Sunde, P. & Clausen, K.K. (2018). Effekter af jagt på vandfugle i Skjern Enge. En sammenligning af to modeller for jagtregulering. Aarhus Universitet, DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi. - Videnskabelig rapport fra DCE nr. 251. 52 s.

Christensen, T.K. & Bregnballe, T. (2011). Status of the Danish breeding population of Eiders *Somateria mollissima* 2010. - *Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift* 105: 195-205.

Clausen, P., Bøgebjerg, E., Jørgensen, H.E., Hounisen, J.P. & Petersen, I.K. (2004). Reservatnetværk for trækkende vandfugle: en gennemgang af udvalgte arters antal og fordeling i Danmark 1994-2001. Danmarks Miljøundersøgelser. - Faglig rapport fra DMU nr. 490. 142 s.

Clausen, P., Holm, T.E., Laursen, K., Nielsen, R.D. & Christensen, T.K. (2013). Rastende fugle i det danske reservatnetværk 1994-2010: Del 1: Nationale resultater. Aarhus Universitet, DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi. - Videnskabelig rapport nr. 72. 118 s.

Clausen, P., Holm, T.E., Therkildsen, O.R., Jørgensen, H.E. & Nielsen, R.D. (2014). Rastende fugle i det danske reservatnetværk 1994-2010. Del 2: De enkelte reservater. Aarhus Universitet, DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi. - Videnskabelig rapport nr. 132. 236 s.

Clausen, P., Petersen, I.K., Bregnballe, T. & Nielsen, R.D. (2019). Trækfuglebestande i de danske fuglebeskyttelsesområder, 2004 til 2017. Aarhus Universitet, DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi. - Teknisk rapport nr. 148. 312 s.

Dehnhard, N., Skei, J., Christensen-Dalsgaard, S., May, R., Halley, D., Ringsby, T.H. & Lorentsen, S.-H. (2020). Boat disturbance effects on moulting common eiders *Somateria mollissima*. *Marine Biology* 167: 12.

- Flensted, K.N. & Sterup, J. (2019). Fugle. I Moeslund, J.E. m.fl. (red.): Den danske Rødliste 2019. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. redlist.au.dk.
- Fliessbach, K.L., Borkenhagen, K., Guse, N., Markones, N., Schwemmer, P. & Garthe, S. (2019). A Ship Traffic Disturbance Vulnerability Index for North-west European Seabirds as a Tool for Marine Spatial Planning. – *Frontiers in Marine Science* 6: 192.
- Hansen, J.W. & Høgslund, S. (2021). Marine områder 2020. NOVANA. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. – Videnskabelig rapport fra DCE nr. 418. 174 s.
- Holm, T.E., Laursen, K. & Clausen, P. (2011). Adjacent hunting can affect feeding ecology and distribution of Coot *Fulica atra* autumn staging in shooting-free areas. – *Bird Study* 58: 321–329.
- Holm, T.E., Clausen, K.K., Pedersen, C.L., Jacobsen, E.M. & Bregnballe, T. (2019). Undersøgelse af kajakkers forstyrrende effekter på fældende knopsvarer i Roskilde Fjord. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. – Videnskabelig rapport nr. 350. 30 s.
- Holm, T. E., Nielsen, R. D., Clausen, P., Bregnballe, T., Clausen, K. K., Petersen, I. K., Sterup, J., Balsby, T. J. S., Pedersen, C. L., Mikkelsen, P., & Bladt, J. (2021). Fugle 2018-2019: NOVANA. Aarhus Universitet, DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi. Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi Nr. 420.
- Joensen, A.H. (1973). Moulting migration and wing-feather moulting of seaducks in Denmark. – *Danish Review of Game Biology* 8 (1). 1-42.
- Larsen, F., Kindt-Larsen, L., Sørensen, T.K. & Glemarec, G. (2021) Bycatch of marine mammals and seabirds. Occurrence and mitigation. DTU Aqua Report no. 389- 2021. National Institute of Aquatic Resources, Technical University of Denmark. 69 pp.
- Laursen, K., Pihl, S., Durinck, J., Hansen, M., Skov, H., Frikke, J. & Danielsen, F. (1997). Numbers and distribution of Waterbirds in Denmark 1987-1989. – *Danish Review of Game Biology* 15 (1). 181 s.
- Laursen, K., Tougaard, J., Nielsen, R.D. & Therkildsen, O.R. (2016). Sejlads med vandscooter, jetski og lignende fartøjer. Konsekvenser for fugle og havpattedyr ved en udvidelse af mulighederne for sejlads i Natura 2000-områder og vildt-reservater. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. – Teknisk rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 88. 40 s.
- Laursen, K., Bregnballe, T., Therkildsen, O.R., Holm, T.E. & Nielsen, R.D. (2017). Forstyrrelser af vandfugle ved friluftaktiviteter tilknyttet marine og ferske vande – en oversigt. – *Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift* 111: 96-112.
- Madsen, J., Hounisen, J.P., Bøgebjerg, E. & Jørgensen, H.E. (1995). Rastende bestande af vandfugle i forsøgsreservaterne 1985-1993. Danmarks Miljøundersøgelser. – Faglig Rapport fra DMU nr. 132. 40 s.

Madsen, J. & Holm, T.E. (2002). Regulering af jagt på vandfugle i kystzonen: Forsøg med døgnregulering på Harboør Tange. Danmarks Miljøundersøgelser. - Arbejdsrapport fra DMU nr. 168. 23 s.

Miljøstyrelsen (2021, N89a, N89b osv.) – refererer til Natura 2000 plan dokumenterne. Her angiver N89 at rapporten vedrører Natura 2000-område nr. 89; a angiver at kilden er Natura 2000-plan 2022-2027 for området, og b at kilden er Basisanalyse 2022-2027 for området. Rapporterne er tilgængelige her: <https://mst.dk/natur-vand/natur/natura-2000/natura-2000-planer/natura-2000-planlaegning-2022-2027/>

Miljøstyrelsen (2022a). Oversigt over Fuglebeskyttelsesområdernes udpegningsgrundlag 2022. <https://mst.dk/media/237677/upg-fugle-feb-2022.pdf>

Miljøstyrelsen (2022b). Oversigt over Habitatområdernes udpegningsgrundlag 2022. <https://mst.dk/media/237678/upg-hab-feb-2022.pdf>

Petersen, I.K. & Clausager, I. (2000). VVM-redegørelse for havvindmøllepark på Omø Stålgunde. Teknisk rapport vedrørende fugle. Rekvirent rapport fra Danmarks Miljøundersøgelser til SEAS A/S. 71 s.

Petersen, I.K. & Fox, A.D. (2009). Faktorer der påvirker fordelingen af sortænder i fældningsperioden i Ålborg Bugt. Rapport rekvireret af Vattenfall Vindkraft. Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet. 20 s.

Petersen, I.K., Nielsen, R.D., Therkildsen, O.R. & Balsby, T.J.S. (2017). Fældende havdykænders antal og fordeling i Sejerøbugten i relation til menneskelige forstyrrelser. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 38 s. - Videnskabelig rapport nr. 239. 38 s.

Petersen, I.K., Nielsen, R.D. & Clausen, P. (2019). Opdateret vurdering af IBA-udpegninger i relation til otte specifikke marine områder. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. - Teknisk rapport fra DCE nr. 203, 80 s.

Petersen, I.K. (2020a). Fagligt bidrag vedr. udpegning af marine fuglebeskyttelsesområder. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. - Notat nr. 2020 | 19. 25 s.

Petersen, I.K. (2020b). Beskrivelse af udbredelse af udvalgte vandfuglearter i tre marine IBA-områder. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. - Notat nr. 2020 | 32. 19 s.

Petersen, I.K., Fox, A.F., Mackenzie, M. & Scott-Hayward, L. (2021). Faglig bistand til videnskabelig vurdering af fuglerapport vedr. F 128 Smålandsfarvandet. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. - Fagligt notat nr. 2021 | 74. 10 s.

Sveegaard, S., Nabe-Nielsen, J. & Teilmann, J. 2018. Marsvins udbredelse og status for de marine habitatområder i danske farvande. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. - Videnskabelig rapport nr. 284. 36 s.

Therkildsen, O.R., Andersen, S.M., Clausen, P., Bregnballe, T., Laursen, K. & Teilmann, J. (2013). Vurdering af forstyrrelsestrusler i NATURA 2000-områderne. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 174 s.

Wisniewska, D.M., Johnson, M., Teilmann, J., Rojano-Donate, L., Shearer, J., Sveegaard, S., Miller, L.A., Siebert, U. & Madsen, P.T. (2016). Ultra-High Foraging Rates of Harbor Porpoises Make Them Vulnerable to Anthropogenic Disturbance. *Current Biology* 26 (11): 1441–1446.

Wisniewska, D.M., Johnson, M., Teilmann, J., Rojano-Donate, L., Shearer, J., Sveegaard, S., Miller, L.A., Siebert, U. & Madsen, P.T. (2018a). Response to “resilience of harbor porpoises to anthropogenic disturbance: must they really feed continuously?”. - *Marine Mammal Science* 34(1): 265–270.

Wisniewska, D.M., Johnson, M., Teilmann, J., Siebert, U., Galatius, A., Dietz, R., & Madsen, P.T. (2018b). High rates of vessel noise disrupt foraging in wild harbour porpoises (*Phocoena phocoena*). - *Proc. R. Soc. B* 285: 20172314.

Appendix 1 – Valg af arter

For en række arter er det indledningsvist vurderet, at en reservatbekendtgørelse ikke er et relevant forvaltningsværktøj. Arterne og begrundelsen for at udelade dem af gennemgangen fremgår af nedenstående tabel.

For fuglene angiver et Y og T at arten forekommer i ét eller flere fuglebeskyttelsesområders udpegningsgrundlag som henholdsvis yngle- eller trækfugl.

Artsnavn	Begrundelse
Hvepsevåge (Y) Rød glente (Y) Rørhøg (Y) Blå kærhøg (Y) Hedehøg (Y) Kongeørn (Y) Fiskeørn (Y) Vandrefalk (Y) Havørn (Y) Perleugle (Y) Mosehornugle (Y) Stor hornugle (Y) Sandterne (Y) Rørdrum (Y) Plettet rørvagtel (Y) Engsnarre (Y) Natravn (Y) Hedelærke (Y) Sortspætte (Y) Markpiber (Y) Blåhals (Y) Isfugl (Y) Rødrygget tornskade (Y)	Arten har en yngleadfærd, der betyder, at det er vanskeligt at forudsige, hvor den yngler fra år til år. Det gælder generelt, at det i de tilfælde, hvor der er risiko for, at ynglestedet forstyrres, vil være mest hensigtsmæssigt at rette tiltag mod det specifikke ynglested, hvorfor en reservatbekendtgørelse ikke er et egnet forvaltningsmæssigt tiltag.
Kongeørn (T) Blå kærhøg (T) Vandrefalk (T) Havørn (T) Fiskeørn (T)	Arten udnytter store arealer uden for yngleperioden, hvorfor en reservatbekendtgørelse ikke er et egnet forvaltningsmæssigt tiltag.
Odder Bredøret flagermus Damflagermus	Levestedernes karakter og udstrækning gør, at en reservatbekendtgørelse ikke er et egnet forvaltningsmæssigt tiltag.
Høgesanger (Y)	Arten er forsvundet fra Danmark.